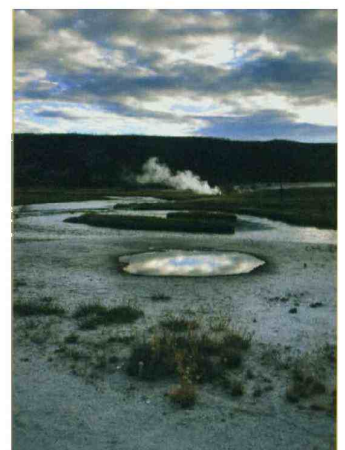

AMERICANA

**Yellowstone is Amerika's oudste nationale park
– en de bron voor het landschapsbeeld van veel
landschapsarchitecten**

Voor veel Europeanen zijn de nationale parken het eerste waar ze aan denken als het gaat over Amerikaanse landschappen. De Verenigde Staten zijn weids en ongerept en ondanks de nodige apert verkeerde beleidskeuzes hadden de Amerikanen toch het verstand om de mooiste gebieden ongerept te laten. Nationale parken zijn landschappelijk ongerept, en het zijn ook natuurgebieden, in de Europese perceptie.

Het oudste nationale park is Yellowstone. Yosemite is iets ouder, maar dat was een *state park* in California, terwijl Yellowstone nog niet in een staat lag in de tijd dat zijn bijzondere kwaliteiten de aandacht trokken – de jaren 1860. Yellowstone ligt nu in Wyoming en Montana, maar lag destijds in een *territory*. De roep om bescherming kwam van wetenschappers die door Yellowstone trokken op de terugweg van westelijke expeditie, en van kunstenaars en culturele elites met interesse voor landschap en natuur. John Muir uit Wisconsin, die was opgegroeid in Schotland, schreef op zijn tochten door California over de bergen en sequoiawouden. Zijn boeken maakten het ook aan de oostkust modieus om voor landschap te zijn. Een groeiende nationale trots verbond de identiteit van de natie en de unieke landschappen, die zichtbaar werden door exploratie – en kwetsbaar door exploitatie.

In Yellowstone gaf de afwezigheid van een regionale overheid meer macht aan Washington om over de toekomst te beslissen, en zo meer invloed aan de intellectuele modes aan de oostkust. Lokale economische belangen en anti-overheidssentimenten hadden daardoor minder invloed. Yellowstone was meer een mysterie dan andere landschappen, omdat het verband tussen alle vreemde verschijnselen niet meteen werd begrepen. Geisers (een IJslands woord), heetwaterbronnen, meertjes met vreemde kleuren, rotsen in bizarre formaties, dit alles werd langzaam met elkaar in verband gebracht door de nieuwe wetenschap van de geologie, die ook bijdroeg aan de fascinatie in de steden voor het gebied. 'Natuur' was niet de natuur van ecosystemen en soorten en processen, maar eerder een landschap met een paar karakteristieke beesten. Voor Yellowstone was dat het beeld van weides met bisons tegen een achtergrond van geisers en daarachter bizarre rotsen. Het gebied werd afgelijnd en beheerd om dit soort beelden en ervaringen te kunnen aanbieden aan toeristen. Toerisme werd niet als een probleem gezien. Er kwam een snelle trein om de bezoekers aan te voeren en hotels, lodges en kampeerplaatsen schoten als paddestoelen uit de grond. De National Park Service, de federale dienst die werd opgericht om de nieuwe parken te beheren, is constant blijven zoeken naar een evenwicht tussen bescherming en gebruik. Soms ging de Park Service mee met de nieuwste toeristische modes en stond bijvoorbeeld wintersportaccommodaties toe, die een volgend bestuur weer weg liet halen.

Bij de bescherming van Yellowstone stond voorop dat er in de streek toch niet veel te halen viel en dat bescherming toeristen kon trekken. Later,

toen het idee van nationale parken breder geaccepteerd was, werd het argument van lage gebruikswaarde minder belangrijk, en gingen de Amerikanen dingen beschermen omdat ze mooi of ecologisch waardevol zijn. Omdat werkelijke natuurbescherming nooit belangrijk was en steeds moeilijker werd door het snel toenemende autotoerisme, groeide de vraag naar echt beschermde gebieden.

Die kwamen er met de Wilderness protection act in 1964. De auto had ondertussen de nationale parken omgetoverd tot dierentuinen die beleefd kunnen worden met minder fysieke inspanning dan een echte dierentuin. Bijna alle bezoekers van Yellowstone komen niet verder dan de autowegen door het park, een grote en een kleine ronde, gekoppeld aan horeca.

Landschapsarchitectuur speelde vanaf het begin een rol. John Muir was een drijvende kracht, een man zonder wie landschapsbeleving en landschapsbescherming in de Verenigde Staten niet te begrijpen zijn. Hij was ook tekenaar, dichter, en een voorstander van interventies die verder gingen dan een lijn trekken rond interessante gebieden. Voor Muir, en voor de velen beïnvloed door hem, zijn landschappen composities, op grote en kleine schaal. Composities kunnen verbeterd worden, en composities kunnen veranderen in een ander perspectief, door een andere benadering. Te voet, te paard, op het water, en in een ander netwerk van routes, wordt het landschap telkens anders. *Routing* wordt een vorm van compositie, niet van de routes zelf, maar van de beelden die op elk punt te zien zijn. Tegelijk kunnen kwetsbare plekken beschermd worden door de routes op een afstand te leggen. En men kan ervoor zorgen dat de voornaamste kwaliteiten, de beroemdste zichten, niet beschadigd worden door overmatig gebruik of visuele vervuiling. Grootse en meeslepende *vista's* mochten niet verkruid worden door hutjes en mensen en kleine beschadigingen.

Een andere invloed op de Amerikaanse landschapsarchitectuur is minder eenvoudig te traceren maar daarom niet minder belangrijk. Het soort beelden en het soort landschapsbeleving dat geconstrueerd wordt in en door de nationale parken, werd de stille referentie voor 'het landschap' voor generaties Amerikanen, inclusief hun landschapsarchitecten. Daar zitten positieve en minder positieve kanten aan. Er kan een moedige en krachtige aanpak uit voortkomen, een voorliefde voor het grootse en meeslepende. Maar het kan er ook toe leiden dat het alledaagse landschap dat de meeste Amerikanen omgeeft nauwelijks aandacht krijgt, nietig wordt gevonden, niet bijzonder genoeg. En er kan ook uit afgeleid worden dat landschap iets is voor de vakantie.

Kristof Van Assche